

Förbandsbesöksrapport Norrbottens flygflottilj F 21 Luleå 3 oktober 2023

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem värnpliktiga väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Den belyser såväl brister och utmaningar som det som fungerar väl och annat som bidrar till positiv utveckling på förbandet. Genom detta uppmuntrar vi även andra förband att ta efter goda exempel och gemensamt arbeta för att utveckla verksamheten i enlighet med utbildningens mål och främja goda utbildningsförhållanden.

Innehållet i rapporten har kommunicerats med berört förband, som har lämnat synpunkter på dess innehåll. Den utgör också en dialog med besökt förband, som får möjlighet att åtgärda fel och brister som följs upp under ett andra besök. Därefter kommer rapporten att delges berörd LMA via Pliktrådet, samt relevanta funktioner inom Försvarsmakten. Rapporten publiceras även på www.pliktradet.se samt delges media, riksdagen och Regeringskansliet. Rapporten reflekterar Pliktrådets syn på verksamheten.

Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar under kvartal två.

Pliktrådets besökare:

Yasmine Malla

Annie Hugosson

Information om förbandet

Norrbottnens flygflottilj F 21 har knappt 200 värnpliktiga och utbildar olika befattningar på 33. utbildningskompaniet. De värnpliktiga utbildas vid fyra plutoner: 1. pluton; flygmekaniker och helikoptermekaniker. 3. Pluton; underhåll, sjukvård, samband/ledning och stabssoldater. 4. pluton R3 (räddning, fälthållning). 5. pluton flygbassäk.

Under den grundläggande soldatutbildningen utbildas alla 9-månadersvärnpliktiga på GU-kompaniet på en pluton och flyg- och helikoptermekanikerna fortsätter utbildas i en egen pluton medan övriga 11 månaders fördelas på plutonerna befattningsvis. Därefter går de ut på sina olika funktionsplutoner. Det är andra året flottiljen har ett 11-månaders värnpliktiga men första året med gruppchefer. Flottiljen är den enda inom flygvapnet som utbildar värnpliktiga hundförare. Vid Pliktrådets besök hade majoriteten av de värnpliktiga enbart varit inne i två veckor. Stort fokus låg således på att träffa 11-månades för att få en uppfattning om utbildningen.

Sammanfattning av rapporten

Pliktrådets huvudsakliga erfarenheter från besöket har kommunicerats till F 21. Pliktrådet önskar att förbandet:

- Fortsätter med det goda samarbetet mellan försvarshälsan, kompanisjuksköterska, fysioterapeut och befälslaget. Genom ett tätt samarbete minskas ledtiderna för de värnpliktiga och det säkerställer att alla får den hjälp de behöver
- Fortsätter med engagemanget för de värnpliktigas meningsfulla fritid; detta i form av en aktiv soldathemsföreståndare men även en ledning samt stödfunktioner som vill de värnpliktiga väl
- Undersöker värnpliktsbeställningar inför kommande år i syfte att undvika att soldater inte utbildas mot den befattning som de har skrivits in till. Detta år fanns beställning på fler soldater till en specifik befattning än vad F 21 hade kapacitet att utbilda
- Kontinuerligt utvärderar de 11-månadersvärnpliktigas utbildning och integrering med 9-månaders.

Pliktrådet avser att följa upp ovanstående punkter vid nästa besök.

Arbetsmiljö & säkerhet

F 21 klassas inte av Försvarsmakten som ett vinterförband vilket leder till begränsningar i personlig utrustning. Det innebär att de värnpliktiga inte behövsätts med den vinterutrustning som Försvarsmakten tillhandahåller. Försvarshälsan har bidragit med en riskanalys av hur det påverkar soldaterna i tjänst.

Att de värnpliktiga inte har vinterutrustning är sedan tidigare känt och har lyfts som ett problem både av flottiljens och av Pliktrådet i tidigare rapporter. Flottiljen och Pliktrådet upplever att inget arbete görs för att förbättra situationen.

Försvarshälsan

Försvarshälsan ligger nära utbildningskompaniets kaserner men det finns också en kompanisjuksköterska samt en fysioterapeut som sitter i de värnpliktigas kaserner. Förbandet upplever att det främjar samarbetet mellan befälslaget och avlastar försvarshälsan. De värnpliktiga uttrycker att det fungerar bra.

Fysisk belastning

Kompaniet uppger att de har ökade problem med belastningsskador i förhållande till tidigare värnpliktskullar. Försvårshälsans analys är att många av flottiljens befattningar har låga tjänstbarhetskrav vilket leder till att värnpliktiga med tidigare kända skador ändå kan skrivas in. Det i sin tur orsakar belastningsskador vid den grundläggande soldatutbildningen som är gemensam för alla. Flottiljen undersöker kreativa lösningar för att motverka belastningsskador tidigt in i utbildningen, vilket Plikträdet ser som ett positivt initiativ.

Psykisk hälsa

Plikträdet träffade majoriteten av värnpliktiga och det fanns ett fåtal som hade hemlängtan, men övriga var nöjda. Försvårshälsan uttrycker att de jobbar aktivt med att motverka "pliktångest" vilket de anser har blivit vanligare. De upplever att fler värnpliktiga inte är motiverade att genomföra grundutbildning eller är pliktade mot sin vilja vilket leder till ökad "pliktångest". De värnpliktiga uppger att tempot anpassas av befälen för att motverka onödig stress.

Attityder & jargong

De förtroendevalda på flottiljen lyfter de att de har haft problem med attityd hos soldater ur 11-månaders inryckte. Problemen skall vara riktad mot kvinnliga värnpliktiga, specifikt nedvärderande kommentarer om deras fysiska förmåga. De förtroendevalda upplever dock att det tagits på allvar av befälen och är nöjda med hur snabbt ärendet hanterades. Efter återkoppling med NVK-representanten på förbandet framkommer det att det fortsatt finns ett jargonproblem som kanske inte uppfattas av befälen då det sker "efter" tjänstetid. NVK-representanten föreslår fler NVK träffar eftersom de värnpliktiga kvinnorna inte vågar lyfta hur de blir behandlade av sina manliga kollegor i rädsla för att bli nedtystade under plutonens timme. Plikträdet uppmuntrar de förtroendevalda såväl som förbandet att införa ett mötesforum parallellt med NVK för att utbilda de manliga värnpliktiga vid flottiljen om jargong och bemötande eftersom liknande situationer förekommit tidigare år. Flottiljen ser positivt på det och skall undersöka möjligheterna och ramarna för ett alternativt forum för värnpliktiga som inte deltar i NVK.

Det framkom under besöket att det efter andra inrycket skapats en vi och dem-känsla, mellan 11-månaders och 9-månaders. Detta skall ha omhändertagits av plutoncheferna på respektive pluton vid kompaniet. De förtroendevalda jobbar mycket med att belysa problemet på plutonerna och för dialog om hur de skall förhålla sig till andra plutoner och respektera varandras befattningar. LMA och förtroendevalda återkopplar efter besöket att arbetet gått bra.

R3-gruppcheferna upplever att kraven på dem som gruppchefer är otydliga och att det har fått konsekvenser vid integrering av första och andra inrycket. De värnpliktiga anser att befälen inte satt tydliga ramar för deras uppgift som gruppchefer. Det har resulterat i en frustration hos de värnpliktiga såväl som hos befälen. Situationen har ett antal gånger resulterat i utskällningar som de värnpliktiga upplever som obefogade medan befälen, som inte varit med och utbildat gruppcheferna, ser det som en självklarhet då de inte gjort vad som varit förväntat. Gruppcheferna har befattningsutbildning utanför plutons ram som de ibland har kommit sent till på grund av exempelvis omvisationer. De värnpliktiga gruppcheferna känner att de hamnar i kläm och blir språkrör mellan befälslagen. Plikträdet uppmanar befälen att samtala med de värnpliktiga gruppcheferna om deras roll och vad de har för förväntningar på dem. Utöver det uppmuntrar vi förbättrad kommunikation mellan cheferna för befattningslinjen och plutoncheferna.

Avbruten utbildning

Sedan första inryck har fem avrustningar skett och förbandet bedömer att det är lika många på grund av psykiska som fysiska anledningar.

Boendemiljö & vistelseutrymmen

Plikträdet besökte en av kasernerna. Byggnaderna är äldre men våtutrymmena är fräscha. Logementen är något mindre och dagrummet har soffor och sällskapspel. De värnpliktiga har inga anmärkningar på logementen. Däremot nämner de brist på lektionssalar och lokaler för utbildning av större trupp. I lektionssal K25 där gruppcheferna har guppchefsskola är ventilationen dålig. De förtroendevalda har lyft problemet men inget lokalbyte har skett, istället fick de fler och längre raster med jämna mellanrum för att kompensera den dåliga ventilationen. Förbandet berättar att ventilationen är felanmäld ett flertal gånger men ej åtgärdad och att det enligt dem inte finns någon annan lektionssal att tillgå. Plikträdet föreslår att förbandet fortsatt arbetar för att presentera en alternativ lösning eller åtgärda ventilationen.

Materiel & personlig utrustning

Flottiljen klassas inte som ett vinterförband vilket innebär en begränsning i vilken materiel som soldaterna får ut. Ledningen på utbildningskompaniet uttrycker att det lyfts i många år men att de inte vet varför det inte kan ändras. Då förbandet har soldater som tillbringar mycket tid i fält blir det en hälsorisk och försvarshälsan har bidragit med en riskanalys som inte verkar tas på allvar. Plikträdet avser att föra frågan vidare till Flygstaben.

Värnpliktiga kvinnor får vid inryck ut en civil BH, utöver det som står på utrustningskortet. Det är positivt då Försvarens underkläder för kvinnor är undermåliga och inget substitut finns. Plikträdet önskar att förbandet även ger möjlighet till ekonomiskt bidrag då de värnpliktiga kvinnorna lyfter att de upplever att de har för få underkläder. Plikträdet stödjer förbandet i att möjliggöra det genom överspridning av andra förbands lösningar.

Medinflytande

Förbandet har valt förtroendevalda bland 11-månaders som fördelats på respektive plutoner tillsammans med 9-månaders. Plikträdet ser det som positivt då medinflytandet redan är igång vid 9-månaders inryck. De kommer exempelvis snabbt in i hur plutonens timme skall gå till. Dock anser Plikträdet att även 9-månaders bör få möjlighet att ställa upp i val av förtroendeperson inom sex veckor från inryck. Hur förbandet ger möjligheten och vilka spår de väljer att bilda lämnar Plikträdet fritt. Förbandet har efter återkoppling valt att genomföra ett omval för det senare inrycket.

Utöver det tog LMA initiativ till att inför förbandsnämnd kalla till samordningsmöte där de förtroendevalda kunde ensa sina punkter. Flottiljförvaltaren, LMA samt värnpliktskonsulenten som alla medverkade på nämnden ansåg att det gick över förväntan. Vid samtal med de förtroendevalda fanns ett stort nöje med nämnden och medinflytandeutbildningen.

När Plikträdet var på besök hade endast ett NVK-möte genomförts och lagts på en kväll. Plikträdet trycker på vikten av att lägga in NVK som en del av tjänsten, och att istället för att endast kvinnorna går på ett NVK-möte, även ha ett möte där männen exempelvis diskuterar hur de kan bidra till en mer jämlik jargong. Förbandet skall undersöka uppstart av sådant forum.

Pliktrådet uppfattning är att skyddsassistent har goda förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Det framkom att det är en väldigt engagerad anställd som håller i utbildningen av skyddsassistenter.

Meningsfull utbildning

Förbandet har fått fler värnpliktiga inom R3 än vad det har kapacitet att utbilda. Dels på grund av tunt befälslag, dels på grund av brist på spetskompetens inom vissa områden. Därför har de valt att enbart 17 gruppchefer får befattningsspecifik utbildning och resterande 27 soldater utbildas till generell R3. Pliktrådet avser att följa upp den meningsfulla utbildningen för de soldater som går mot generell R3.

Information & mönstring

Flottiljen uttrycker missnöje över de befattningsbeskrivningar som finns och jobbar aktivt för att soldaterna skall få information om sina befattningar i ett tidigt skede. De skickar ut ett välkomstbrev med detaljer om befattningen till de värnpliktiga. Förbandet uttrycker att de haft en varierad lycka med det. Utöver det jobbar de med befattningsbeskrivningar i ATLAS.

Flottiljen har i år mottagit 45 R3-soldater, vilket är fler än vad förbandet har kapacitet att utbilda. Pliktrådet uppmanar förbandet att kommunicera med Plikt- och provningsverket för att säkerställa att de får rätt antal värnpliktiga.

Meningsfull fritid

Luleå ligger ca tio minuter från flottiljen med bil, vilket få av de värnpliktiga har. Lokaltrafik har en gång funnits i direkt anslutning till förbandet men inte längre och det saknas gångvägar vilket gör det svårt att ta sig till centrum till fots. Just nu pågår ett arbete för att få dit lokaltrafiken igen. Soldathemmet samarbetar med utbildningskompaniet och chartrar bussar som går till Luleå emellanåt under fritiden.

Förbandet erbjuder jägarexamen och skoterutbildning på fritiden för de värnpliktiga på egen bekostnad.

Resor

Adjutanten vid utbildningskompaniet lyfter att resor är en begränsning för förbandet. Det finns få avgångar och de värnpliktiga konkurrerar om platserna med civilbefolkningen och de andra förbanden i närområdet som A 8, I 19 och K 4. Det finns heller ingen lokaltrafik till förbandet vilket leder till att förbandet chartrar bussar till och från tåg- och busstationen samt flygplatsen, för värnpliktiga med avvikande restider nyttjas taxi. Den åtgärd förbandet vidtagit är att påbörja en dialog med lokaltrafiken om att få tillbaka en busslinje ut till förbandet, men förbandet är osäkra på när detta blir klart. Pliktrådet avser att följa upp detta på nästa besök.

Soldathem

F21 soldathem tillhörde tidigare Bodens soldathemsförening men drivs i egen regi sedan 2022. Soldathemmet ligger i samma byggnad som matsalen och är nyrenoverat. Det har öppna ytor för de värnpliktiga att umgås på samt spelrum, musikrum och ett välinrett biorum. Soldathemsföreståndaren är väldigt engagerad och har en bra relation till de värnpliktiga och de kan önska aktiviteter. Under Pliktrådets besök skulle de värnpliktiga åka till Luleå för att titta på en hockeymatch. Förbandet är engagerat och har lagt ner mycket tid på utvecklingen av soldathemmet, vilket märks. De värnpliktiga dras dit både på lunchraster och direkt efter tjänst, det talar för soldathemmets gästvänlighet. Förbandsförvaltaren är ordförande för soldathemmet, vilket Pliktrådet ser mycket positivt på, eftersom det stärker det självklara samarbetet mellan förbandet och soldathemmet. Soldathemmet erbjuder även "värdecheckar" på lokala restauranger/affärer i Luleå för de värnpliktiga.

Övrigt

Inget övrigt

Avslutning

Plikträdet tackar F21 för besöket och deras gästvänlighet. Plikträdet ser fram emot det andra besöket och att följa utvecklingen. Särskilt tack till de förtroendevalda för deras engagemang och givande samtal.

Yasmine Malla
Förbandsansvarig F 21

070-848 61 29
Yasmine.malla@pliktradet.se